

Економічні науки

УДК 336.647/.648

Русіна Юлія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

Русина Юлия Александровна

кандидат экономических наук, доцент

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Rusina Julia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Kiev National University of Technology and Design

Русин Ольга Вадимівна

студент

Київського національного університету технологій та дизайну

Русин Ольга Вадимовна

студент

Киевского национального университета технологий и дизайна

Rusyn Olha

Student of the

Kiev National University of Technology and Design

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ

ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ

ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ПРЕДПРИЯТИЙ

FORMING WAYS AND EFFICIENCY OF THE USE OF FINANCIAL

RESOURCES OF ENTERPRISES

Анотація. В статті досліджено дефініцію «фінансові ресурси підприємства», визначені основні джерела формування фінансових ресурсів з урахуванням сучасних умов ведення бізнесу; надані рекомендації щодо підвищення ефективності процесу використання фінансових ресурсів підприємств за сучасних умов господарювання в Україні.

Ключові слова: фінансові ресурси, джерела формування фінансових ресурсів.

Аннотация. В статье исследована дефиниция «финансовые ресурсы предприятия», определены основные источники формирования финансовых ресурсов с учетом современных условий ведения бизнеса; предоставлены рекомендации относительно повышения эффективности процесса использования финансовых ресурсов предприятий в современных условиях ведения бизнеса в Украине.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, источники формирования финансовых ресурсов.

Summary. The article explores the definition «financial resources of the enterprise», identifies the main sources of the formation of financial resources, taking into account modern business conditions; given recommendation in relation to the increase of efficiency of process of the use of financial resources of enterprises in the modern terms of manage in Ukraine.

Keywords: financial resources, sources of financial resources.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України важливим є питання, пов'язане з пошуком методів ефективного управління фінансовими ресурсами. Ця проблема загострюється в умовах жорсткої ринкової конкуренції. Для раціонального залучення та використання фінансів і збільшення обсягу власних фінансових ресурсів необхідно забезпечити ефективність управління ними. Саме від

результативного використання фінансових ресурсів залежить платоспроможність, ліквідність та фінансова стійкість підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми вдосконалення управління фінансовими ресурсами висвітлено у багатьох працях вітчизняних та іноземних вчених, як-то: Бланк І.А., Козачок І.А., Лондар С.Л., Нестеренко Н.В., Пилипенко О.О., Поддєрьогін А.М., Рудченко І.В., Терещенко О.О. тощо.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні основних шляхів щодо підвищення ефективності процесу формування та використання фінансових ресурсів з урахуванням сучасних умов господарювання підприємств.

Виклад основного матеріалу. Здійснюючи фінансово-господарську діяльність, підприємства стикаються з проблемою формування капіталу та визначення оптимальної його структури, збалансування грошових потоків, нестачею фінансових ресурсів, і відповідно, пошуком нових джерел фінансування та створенням інвестиційної привабливості підприємства. І, хоча фінансові ресурси самі по собі не створюють нового продукту, а лише беруть участь тією чи іншою мірою у його створенні, вони потенційно закладені в природних, матеріальних і трудових ресурсах. На мікрорівні вони є об'єктом управління – обліку, аналізу, планування, розподілу і використання на конкретні цілі, передбачені в фінансовому плані (бюджеті) підприємства [4].

Формування та використання фінансових ресурсів у сфері підприємництва здійснюється з метою підвищення ефективності всіх напрямків діяльності суб'єктів господарювання і забезпечення їх подальшого розвитку. Це можливо при спрямуванні фінансових ресурсів на впровадження нових технологій, удосконалення процесу використання основних фондів, прискорення обороту оборотних коштів тощо.

Розбіжність позицій науковців щодо визначення фінансових ресурсів можна згрупувати за формами їх виявлення (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення сутності фінансових ресурсів підприємства різними авторами

Автор	Джерело	Визначення
Зятковський І.В.	[9]	грошове вираження новоствореної вартості
Буряк Л.Д.	[10]	частина грошових коштів
Стецюк П.А.	[11]	найбільш ліквідні активи
Бурковський В.В., Турило А.М., Терещенко О.А., Темченко А.Г., Коробов М.Я., Бланк І.О.	[12; 13; 14; 15]	грошові фонди цільового призначення
Джеймс К. Ван Хорн, Джон М. Вахович (мл.)	[16]	фонди
Нам Г.Г., Лайко П.А.	[18; 17]	грошові фонди і кошти у не фондовій формі
Сенчагов В.К.	[19]	сукупність грошових нагромаджень, амортизаційних відрахувань та інших грошових засобів
Василик О.Д., Павлюк К.В., Кірейцев Г.Г., Гриньова В.М.	[20; 21; 14]	грошові нагромадження і доходи, що зосереджені у відповідних фондах

Таким чином, дослідивши різні погляди на суть фінансових ресурсів, ми можемо формувати власне визначення: фінансові ресурси – це частина коштів, що були акумульовані під час створення суб'єкта господарювання, надходять на підприємство за результатами операційної, інвестиційної та фінансової діяльності для реалізації поставлених завдань та виконання зобов'язань.

Джерела формування власних фінансових ресурсів залежать від форми власності, на основі якої створюється підприємство. Так, при створенні державних підприємств фінансові ресурси формуються за рахунок бюджетних коштів, коштів вищих органів управління, інших аналогічних підприємств під час їх реорганізації тощо. При створенні колективних підприємств вони формуються за рахунок пайових

(часткових) внесків засновників, добровільних внесків юридичних і фізичних осіб тощо. Усі ці внески (кошти) є статутним (пайовим) капіталом і акумулюються у статутному фонді створеного підприємства – це власний капітал, крім того до складу власних фінансових ресурсів необхідно віднести прибуток та амортизаційні відрахування [5].

Крім власного капіталу фінансові ресурси підприємства формуються також за рахунок залучених і позикових коштів.

Залучені фінансові ресурси по характеру використання наближаються до власних, оскільки після їх надходження вони переходять в розпорядження підприємства. Разом з тим існують деякі обмеження в їх використанні, тому що такі засоби мають в основному цільовий характер.

До складу позикових фінансових ресурсів входять довго- і короткострокові кредити банків, а також інші довгострокові фінансові зобов'язання, пов'язані із залученням позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки, та інші [6].

Усі види фінансових ресурсів відображаються у відповідних розділах пасиву балансу підприємства.

Проаналізувавши структуру фінансових ресурсів підприємств України за 2014-2018рр., результат можна побачити на нижче наведеному рисунку (рис. 1).

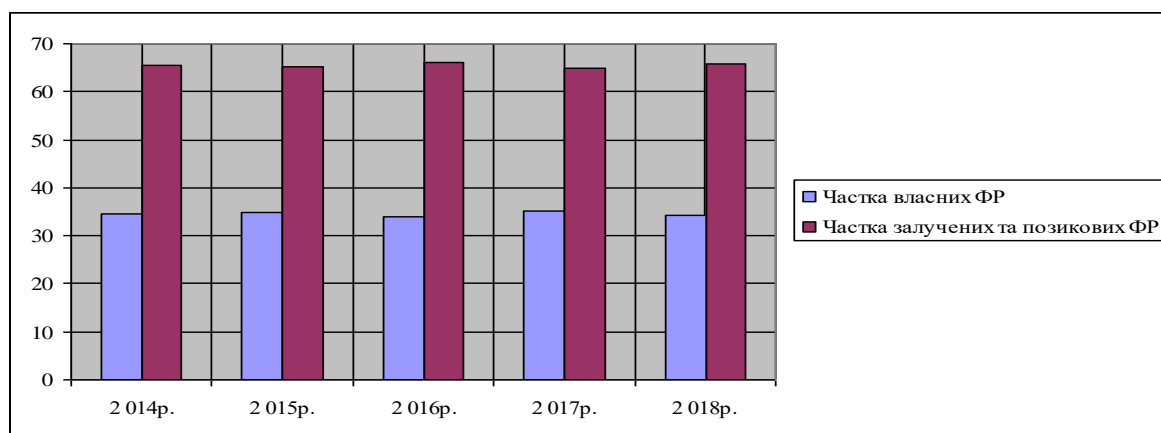
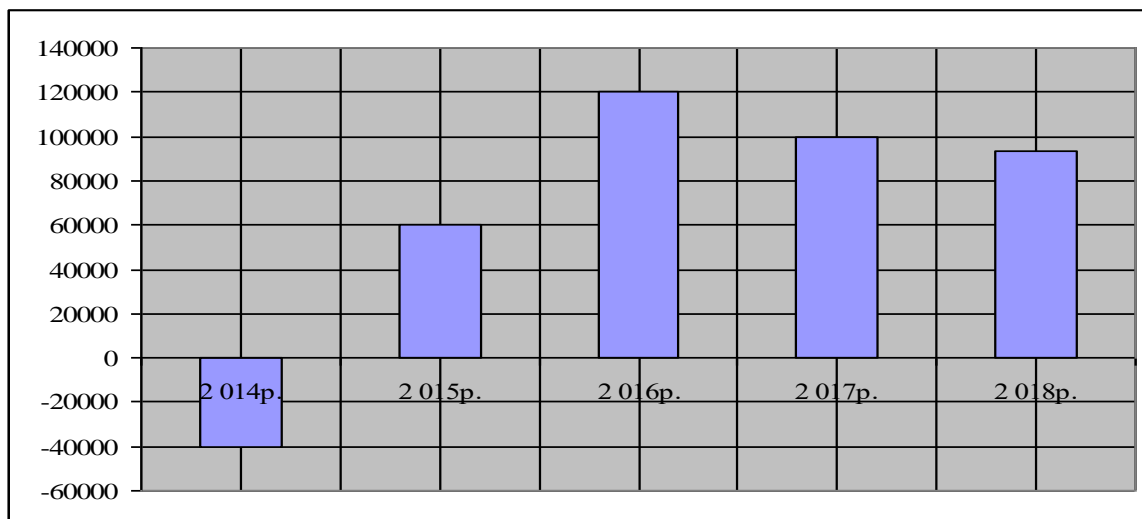

Рис. 1. Структура фінансових ресурсів підприємств України за 2014-2018 рр., % [2]

Співвідношення між власними та позичковими коштами є показником структури капіталу, одним із найголовніших критеріїв оцінки фінансового стану підприємства. Отже, частка власних фінансових ресурсів за досліджені роки має тенденцію до зниження. Підприємства використовують ці кошти для рефінансування діяльності, покращення матеріальної бази, забезпечення розширеного відтворення. Для своєї поточної виробничо-фінансової діяльності підприємства все більше і більше користуються позиками та залученими коштами, частка яких зросла до майже 66% у 2018 р.

Але для оцінки стану підприємств недостатньо лише даних структури фінансових ресурсів, вони не показують рівень ефективності використання фінансових ресурсів та функціонування підприємства в цілому. Для цього необхідно проаналізувати фінансовий результат (рис. 2), який отримують підприємства, та порівняти зі структурою фінансових ресурсів.

Рис. 2. Середнє значення фінансового результату підприємств України від звичайної діяльності до оподаткування, 2014-2018рр., млн. грн [2]

У цілому динаміка фінансового результату підприємств є позитивною. Це говорить про раціональне використання власних коштів та можливість залучення позичкових зі змогою сплати відсотків за

користування кредитами у майбутньому. Такі умови позитивно впливають на впровадження інновацій та інвестицій підприємствами.

В основу системи управління фінансовими ресурсами підприємств покладено дві складових: управління формуванням фінансових ресурсів та управління використанням фінансових ресурсів, або їхнім функціонуванням. В основу системи управління формуванням фінансових ресурсів покладена концепція їх структури. Процес планування структури фінансових ресурсів має дві складові: оптимізація співвідношення частки боргового фінансування і власних коштів, і вибір конкретних фінансових інструментів для залучення фінансових ресурсів. Система функціонування фінансових ресурсів пов'язана з прийняттям рішень щодо раціональної структури засобів підприємств – визначення напрямів фінансування [5].

Можна визначити напрями підвищення ефективності процесу управління фінансовими ресурсами та грошовими фондами підприємств у сучасних умовах ведення бізнесу в Україні:

- виявлення, формулювання проблеми та завдань управління фінансовими ресурсами та фондами, які повинні бути виконані на базі попередньо набутого досвіду та наявної інформації;
- прийняття управлінського рішення щодо використання фінансових ресурсів і його реалізації;
- аналіз результатів прийнятого рішення з погляду можливих способів його модифікації чи зміни, а також їх врахування в процесі накопичення досвіду, який може бути використаний у майбутньому [3].

Тому, визначені напрями управління фінансовими ресурсами та грошовими фондами підприємств можна представити наступним чином (рис. 3.).

Етап 1. Визначення проблеми або нереалізованих можливостей виявляється менеджерами при оцінці реалізації попередніх рішень або при аналізі фінансово-господарської діяльності підприємства. Управління

фінансовими ресурсами та грошовими фондами є циклічним процесом та потребує постійного вдосконалення.

Етап 2. Аналіз можливостей управління. Менеджери аналізують можливість виникнення подібних проблем чи ситуацій у минулому та пристосовують набутий досвід до теперішніх можливостей, які можна використати в процесі управління фінансовими ресурсами підприємства. На цьому етапі є взаємопов'язаними такі кроки, як аналіз отриманих даних, встановлення критеріїв ефективності та визначення системи альтернативних рішень, оскільки менеджер, спираючись на кожен з них, може повернутися назад і визначити їхню взаємодію з власним досвідом, знаннями, вміннями [4].

Від організації та ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства залежить як фінансово-економічний стан, так і його положення на ринку в сучасних конкурентних умовах.

Управління фінансовими ресурсами – це процес прийняття ефективних управлінських рішень, які поєднують у собі досвід професіоналів і певні умови, що складаються в конкретний момент часу і потребують виконання оперативних і стратегічних завдань.

Система управління фінансовими ресурсами підприємств являє собою частину загальної системи управління підприємством, а також є сукупністю форм, методів і прийомів, за допомогою яких здійснюється управління грошовим оборотом та фінансовими ресурсами. За таких умов, при управлінні фінансовими ресурсами підприємств ефективним виявляється застосування системного підходу, що підпорядкований загальній меті розвитку підприємства та визначає доцільність управлінського рішення залежно від ситуації, яка виникає під впливом внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства.

Рис. 3. Етапи підвищення ефективності процесу формування та використання фінансових ресурсів та грошових фондів підприємств в Україні

Джерело: сформовано автором на основі джерела [5]

Висновки з проведеного дослідження. Визначені напрями підвищення ефективності управління формування та використанням фінансових ресурсів підприємств в Україні повинні включати наступні етапи: виявлення та формулювання проблеми управління фінансовими ресурсами підприємств; прийняття управлінських рішень щодо використання фінансових ресурсів та їх реалізації; аналіз результатів прийнятих рішень, при цьому процес управління фінансовими ресурсами підприємств має

мати певні властивості: безперервність, циклічність, динамічність, стійкість.

Література

1. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: навчальний курс / І.А. Бланк. К.: Ніка-Центр, Ельга, 2006. 528 с.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Козачок І.А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=znpvgvzdia_2011_47_31.
4. Лапін О.В. Інноваційні системи формування та використання фінансових ресурсів підприємств. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/1771?mode=full>
5. Погожа Н.В. Проблемні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємствами в Україні. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vsed_2012_2_25
6. Близнюк О.П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VMSU_econ_2012_15_2_10
7. Григораш О.Г. Формування фінансових ресурсів підприємств України. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/179.pdf

8. Ксьондз С.М. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/105.pdf
9. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: Навч. посібник. 2-ге вид., перероб. та доп. К.: Кондор, 2003. 364 с.
10. Буряк Л.Д. Фінансові ресурси підприємства // Фінанси України. 2000. № 9. С. 23-27.
11. Стецюк П.А. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. 2005. № 11. С. 111-116.
12. Турило А.М., Терещенко О.А., Темченко А.Г. Фінанси підприємств: Навч. посібник для студ. екон. спец. вузів. К.: Фінансова агенція, 1998. 125 с.
13. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. К.: Знання, КОО 2000. 378 с.
14. Фінанси підприємств: Навчальний посібник: Курс лекцій / за ред. д.е.н., проф. Г.Г. Кірейцева. К.: ЦУЛ, 2002. 268 с.
15. Бланк И.А. Финансовая стратегия предприятия. К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. 720 с.
16. Ван Хорн, Джеймс, К., Вахович, мл., Джон, М. Основы финансового менеджмента: 11-е изд.: Пер. с англ. — М. : Издательский дом «Вильямс», 2001. 992 с.
17. Лайко П.А. Фінанси підприємств: підручник для студентів вузів / П.А. Лайко, М.В. Мних. К.: Знання України, 2004. 428 с.
18. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 5-те вид., переробл. та допов. К.: КНЕУ, 2004. 546 с.
19. Сенчагов В.К. Финансовые ресурсы народного хозяйства. М.: Финансы и статистика, 1982. С. 49.
20. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. К.: НІОС, 2000. 416 с.

21. Павлюк К.В. Фінансові ресурси держави: Монографія. К.: НІОС, 1997.
С. 24.